

Załącznik do Uchwały nr
Rady Miejskiej w Tarnowskich Górach
z dniar.

**GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
W TARNOWSKICH GÓRACH
NA LATA 2017-2020**

Tarnowskie Góry 2017

Spis treści:

WPROWADZENIE	3
I. Podstawy prawne i zgodność z innymi dokumentami.....	5
II. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej.....	5
III. Skala problemu przemocy na terenie gminy	8
IV. Zasoby instytucjonalne funkcjonujące na terenie gminy Tarnowskie Góry w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie	15
V. Założenia Programu	16
VI. Cele Programu	17
VII. Monitorowanie i sprawozdawczość	23
VIII. Finansowanie Programu	23

WPROWADZENIE

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w art. 18 i 71 wskazuje, że instytucja rodziny jest objęta szczególną ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, a jej dobro państwo ma obowiązek uwzględnić w swojej polityce społecznej, zwłaszcza poprzez udzielanie szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej. Nie budzi wątpliwości fakt, że zadaniem państwa jest ochrona rodziny przed zagrożeniami płynącymi z zewnątrz i wewnątrz, w tym zwłaszcza przed przemocą ze strony osób najbliższych. Żaden człowiek nie powinien i nie może być narażony na przemoc w rodzinie, nikt nie ma prawa naruszać jego praw i dóbr osobistych, powodować cierpienia. Dlatego też kwestia ta stanowi ogromne wyzwanie dla służb i instytucji zainteresowanych losem osób zagrożonych przemocą lub już jej doświadczających oraz zaspokojeniem potrzeb i praw tych osób.

Duże znaczenie w przypadku zagrożenia przemocą mają przede wszystkim działania profilaktyczne, które zaszczerpienie odpowiednio wcześniej dają szansę na uniknięcie głębokiego kryzysu w rodzinie. Nadrzędnym działaniem powinno być szybkie rozpoznanie zjawiska przemocy, a następnie przywrócenie osobom pokrzywdzonym zdolności w zakresie godnego i bezpiecznego funkcjonowania w rodzinie.

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie jest procesem wymagającym czasu, wysiłku, nakładów finansowych, zaangażowania wielu służb, a także zmiany świadomości społecznej. Ze względu na swoją złożoność zjawisko przemocy w rodzinie zasługuje na miano problemu interdyscyplinarnego i leży w kręgu zainteresowań pracowników pomocy społecznej, służby zdrowia, oświaty, wymiaru sprawiedliwości, terapeutów, funkcjonariuszy Policji oraz prokuratorów.

Celem strategicznym Programu jest:

- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
- ochrona ofiar i świadków przemocy w rodzinie
- zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy dla osób doświadczających przemocy
- zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc
- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy.

Program określa szczegółowe zadania do realizowania ukierunkowane na:

- rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej
- zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej
- oddziaływanie na sprawców przemocy
- kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie
- edukację i profilaktykę mieszkańców gminy.

Odbiorcy Programu

Program skierowany jest do mieszkańców gminy Tarnowskie Góry, w tym:

- osób zagrożonych przemocą w rodzinie
- osób doświadczających przemocy w rodzinie
- osób stosujących przemoc w rodzinie
- świadków przemocy w rodzinie
- podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
- społeczności lokalnej

Realizatorzy Programu

Program będzie realizowany przez instytucje i organizacje zobligowane do działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tarnowskich Górach
- Urząd Miejski w Tarnowskich Górach
- Komendę Powiatową Policji w Tarnowskich Górach
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach
- Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Placówki leczenia odwykowego, w tym Poradnia Leczenia Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia oraz Tarnogórski Ośrodek Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej
- Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach
- Prokuraturę Rejonową w Tarnowskich Górach
- Placówki oświatowe, w tym poradnię psychologiczno-pedagogiczną
- Placówki służby zdrowia
- Organizacje pozarządowe
- Inne podmioty

Opracowanie Programu poprzedzone zostało rozpoznaniem skali zjawiska przemocy na terenie gminy Tarnowskie Góry przygotowanym na podstawie danych gromadzonych przez Zespół Interdyscyplinarny na przestrzeni lat 2012-2015 oraz na podstawie raportu z badań „Diagnoza problemu przemocy na terenie Tarnowskich Gór”, przeprowadzonych na potrzeby Zespołu Interdyscyplinarnego.

Realizacja Programu powinna przyczynić się do ograniczenia zjawiska przemocy na terenie gminy. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przygotowano na lata 2017-2020. Zakreślone w nim cele i kierunki działań mają charakter ramowy i mogą podlegać modyfikacjom.

I. PODSTAWY PRAWNE I ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jego przygotowania stanowi realizację zapisów art. 6 ust. 2 pkt. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Na treść i realizację Programu mają wpływ następujące akty prawne:

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz formularzy „Niebieska Karta”
- Kodeks Karny
- Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Śląskim na lata 2014-2020
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Tarnowskich Górach

II. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ

Przemoc w rodzinie zwana również przemocą domową, zgodnie z art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to: *„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu, a także inna osoba wspólnie zamieszkująca lub gospodarująca), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.”*

Przemoc ma kilka charakterystycznych cech:

- **jest intencjonalna** – stanowi zamierzone działanie (lub zaniechanie działania) ukierunkowane na drugiego człowieka. Ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie sobie ofiary
- **siły są nierówne** – we wzajemnej relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą i przewagę tę wykorzystuje do osiągnięcia swojego celu. Ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy. Źródłem dysproporcji sił są zazwyczaj wiek, płeć, stan zdrowia oraz różne zależności, np. ekonomiczna czy relacja dziecko - rodzic. Owo wykorzystanie siły i władzy w sposób, który jest krzywdzący dla innych członków rodziny jest elementem najbardziej znaczący w przemocy domowej
- **narusza prawa i dobra osobiste** – sprawca wykorzystuje istniejącą lub stworzoną przez okoliczności asymetrię sił i władzy i narusza podstawowe prawa człowieka np. prawo do godności, szacunku czy nietykalności cielesnej

- **powoduje cierpienie, ból i krzywdy moralne** – sprawca naraża życie i zdrowie ofiary na poważne szkody, w tym szkody przeżywane bardzo subiektywnie. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara traci zdolność do samoobrony.

Wyróżnia się cztery podstawowe rodzaje przemocy: fizyczną, psychiczną, seksualną, ekonomiczną.

Tabela nr 1. Rodzaje i formy przemocy

Rodzaj przemocy	Definicja przemocy	Formy przemocy
Przemoc fizyczna	wszelkie działania polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia nietykalności cielesnej	popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką, pięściami, bicie przedmiotami, parzenie, polewanie żrącymi substancjami, używanie broni, ograniczanie dostępu do pożywienia, nieudzielanie koniecznej pomocy itp.
Przemoc psychiczna	umyślne działania wykorzystujące nie siłę fizyczną lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące zachwianie pozytywnego obrazu własnej osoby, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych	poniżanie, naśmiewanie się z poglądów, pochodzenia, religii, stała krytyka, wmawianie chorób psychicznych, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami, wymuszanie i domaganie się posłuszeństwa, upokarzanie, zawstydzanie, szantażowanie, stosowanie gróźb itp.
Przemoc seksualna	wymuszanie niechcianych przez ofiarę zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy	sadystyczne formy współżycia seksualnego, wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych form i praktyk seksualnych, krytyka zachowań seksualnych itp.
Przemoc ekonomiczna	działania prowadzące do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy	niezaspokajanie materialnych potrzeb rodziny, odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zawodowej, zmuszanie do pracy bez wynagrodzenia itp.

Wyżej wymienione formy niewłaściwego traktowania drugiego człowieka w zasadzie nie występują osobno. Przemocy fizycznej najczęściej towarzyszy przemoc psychiczna. Przemoc seksualna często współwystępuje z przemocą fizyczną i psychiczną.

Cechą charakterystyczną zjawiska przemocy w rodzinie jest tendencja do powtarzania się pewnych prawidłowości nazwanych cyklem przemocy. W cyklu przemocy obserwuje się następujące po sobie fazy:

- **Faza narastającego napięcia** – jest to początek cyklu, charakteryzuje się on wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych.
- **Faza ostrej przemocy** – następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji na ofierze. W tej fazie najczęściej dochodzi do interwencji. Ofiary pod wpływem silnych emocji spowodowanych doznana krzywdą decydują się wezwać policję, złożyć zawiadomienie o przestępstwie, podjąć inne działania.

- **Faza miodowego miesiąca** – jest to faza skruchy ze strony sprawcy, okazywania żalu, miłości. Sprawca obiecuje poprawę, deklaruje, że nigdy się to nie powtórzy, jest miły i troskliwy. Ofiara wbrew zdrowemu rozsądkowi i wcześniejszym doświadczeniom wierzy sprawcy, ponieważ pragnie by to była prawda. W tej fazie wycofuje się z wcześniej podjętych działań, rezygnuje z pomocy, wycofuje skargi. Stopniowo sprawca przestaje być miły, napięcie ponownie narasta i faza kończy się nawrotem przemocy. Wraz z upływem czasu faza miodowego miesiąca ulega skróceniu, a akty przemocy stają się coraz bardziej brutalne i niebezpieczne dla ofiary.

Podstawą do podejmowania działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest świadomość, że:

- najważniejsze jest bezpieczeństwo ofiary i zatrzymanie przemocy, bez tego pomoc jest zazwyczaj nieskuteczna
- za przemoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca
- zrozumiałe są wahania i niekonsekwencje w zachowaniu i decyzjach osoby doświadczającej przemocy, bowiem jest to jeden z objawów doznawanych urazów oraz konsekwencja bycia ofiarą przemocy w rodzinie.

U osób poddawanych długotrwałej przemocy można wyodrębnić pewien zespół cech charakterystycznych:

- niska samoocena
- bierne mechanizmy radzenia sobie
- wysoka zależność od partnerów
- niepokój i depresja
- izolacja społeczna
- zinternalizowane poczucie winy
- podporządkowanie się
- ambiwalentne poczucie lojalności – ofiara często chce zatrzymać przemoc, ale jednocześnie chce utrzymać relację ze sprawcą
- zniekształcone atrybucje – irracjonalne sposoby wyjaśnienia zachowań sprawcy
- nadużywanie alkoholu i narkotyków
- choroby związane ze stresem.

Stosowanie przemocy wobec osób najbliższych jest przestępstwem ściganym z urzędu kwalifikowanym z art. 207 ustawy Kodeks karny (Dz. U. z 1997 Nr 88, poz. 553 z późn. zm.), który stanowi:

- § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.
- § 2. Jeżeli czyn określony w §1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat.
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w §1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

III. SKALA PROBLEMU PRZEMOCY NA TERENIE GMNINY

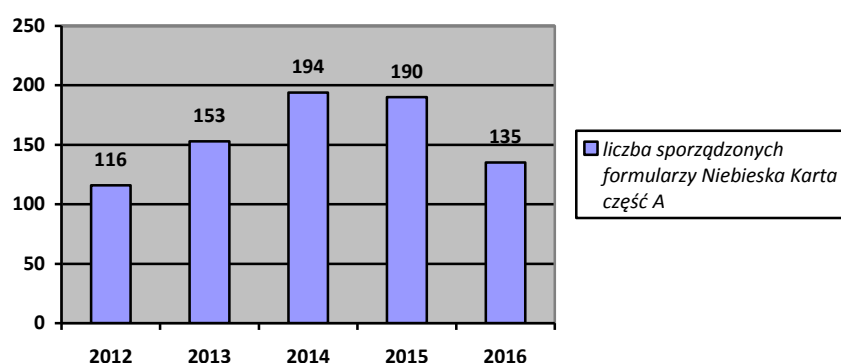
W celu właściwego zaplanowania podejmowanych działań konieczne jest zdiagnozowanie i stałe monitorowanie rzeczywistego rozmiaru zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Tarnowskie Góry.

Ze względu na specyfikę zjawiska oszacowanie skali problemu nie jest zadaniem łatwym. Trudno jednoznacznie określić liczbę osób doświadczających przemocy, które w wielu przypadkach nie ujawniają problemu, a co za tym idzie nie składają zawiadomienia o przestępstwie. Dzieje się tak z różnych powodów m.in. z obawy przed sprawcą, brakiem wiary w możliwość skutecznego działania wymiaru sprawiedliwości, chęci zapomnienia o doznanej krzywdzie, a także chęci ochrony sprawców, z poczucia wstydu i obawy przed wykluczeniem społecznym. Przedstawione czynniki powstrzymujące przed składaniem zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przemocy w rodzinie, odgrywają szczególną rolę w obliczu czynów popełnianych przez osoby bliskie i znajome. Z tego też względu można przypuszczać, że znaczna liczba przypadków przemocy w rodzinie pozostaje nieujawniona.

Diagnoza zjawiska przemocy na terenie gminy Tarnowskie Góry została przeprowadzona na podstawie danych gromadzonych przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tarnowskich Górach, jak również na podstawie raportu z badań pn. „Diagnoza problemu przemocy na terenie Tarnowskich Gór”, przeprowadzonych na potrzeby Zespołu.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tarnowskich Górach został powołany w listopadzie 2011 roku. Od tego czasu gromadzi dane statystyczne dotyczące ujawnionych przypadków stosowania przemocy w rodzinie. Od początku działania Zespołu do 2015 roku odnotowywano stały wzrost liczby wszczętych procedur Niebieskie Karty. Rok 2016 jest pierwszym rokiem, w którym nastąpił spadek liczby prowadzonych procedur. Szczegółowe dane obrazuje wykres nr 1.

Wykres nr 1. Liczba sporządzonych formularzy Niebieska Karta A

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

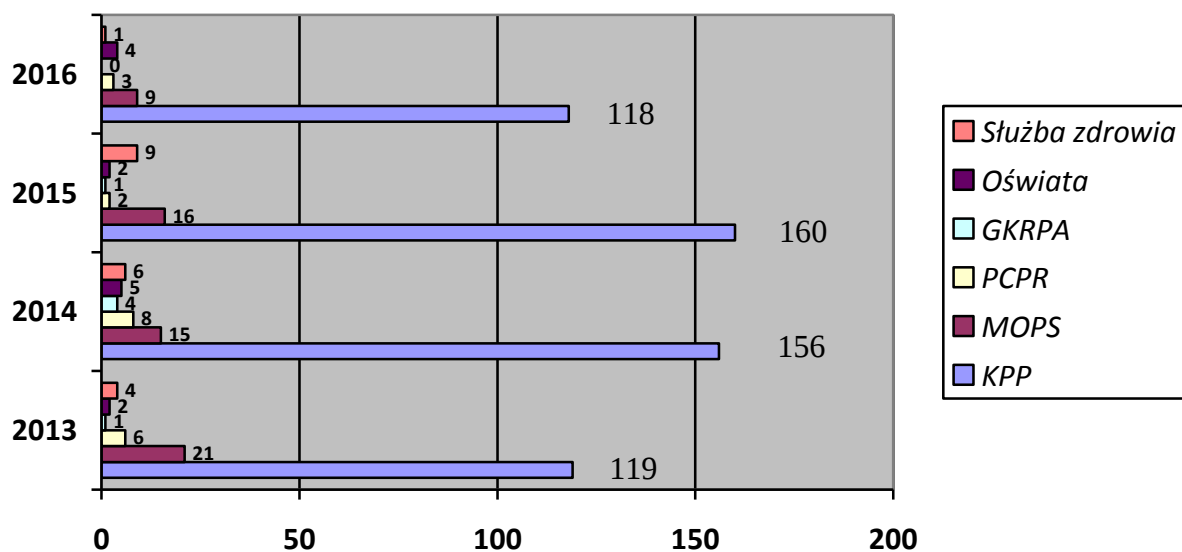
Zgodnie z § 2 pkt. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta A” wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta część A” przez przedstawicieli następujących podmiotów:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych
- policji
- oświaty
- ochrony zdrowia

Wykres nr 2 przedstawia liczbę wszczętych procedur „Niebieskie Karty” przez przedstawicieli uprawnionych podmiotów na przestrzeni lat 2013-2016. Z posiadanych danych wynika, iż przeważająca ilość formularzy „Niebieska Karta część A” sporządzana jest przez funkcjonariuszy Policji, najczęściej podczas interwencji domowych.

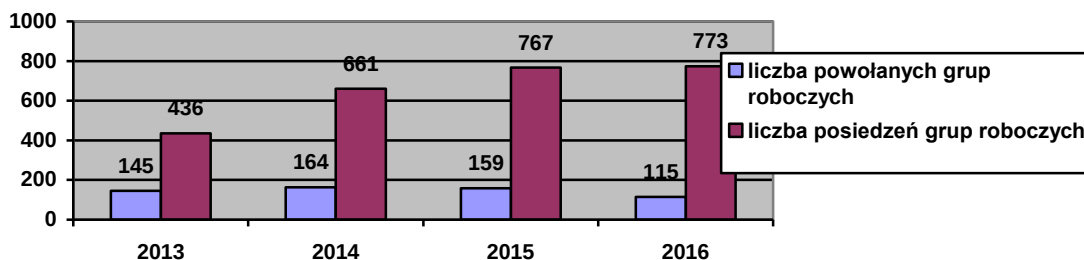
Wykres 2. Liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta część A” z uwzględnieniem podmiotów wszczynających procedurę w latach 2013-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

W wykresie nr 3 ujęto dane dotyczące liczby powołanych grup roboczych oraz liczby posiedzeń grup roboczych w latach 2013-2016. Zgromadzony materiał pozwala zaobserwować, że w omawianym okresie bardzo wyraźnie wzrasta liczba posiedzeń grup roboczych. Świadczy to zarówno o profesjonalizacji działań, jak również o tym, jak duża jest potrzeba wsparcia, poradnictwa oraz intensyfikowania oddziaływań w środowiskach uwikłanych w sytuację przemocy w rodzinie.

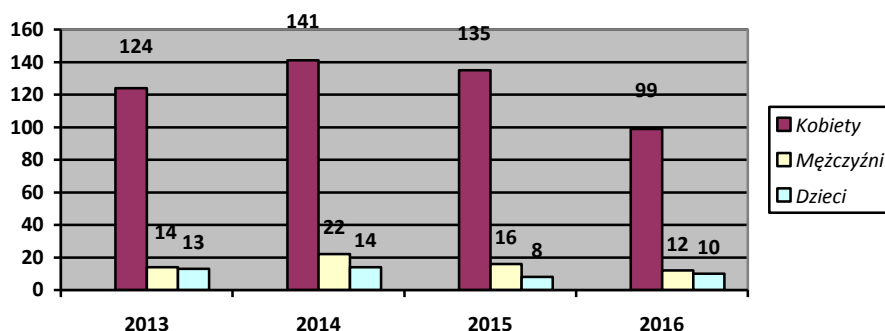
Wykres 3. Liczba powołanych grup roboczych w stosunku do liczby posiedzeń w latach 2013-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

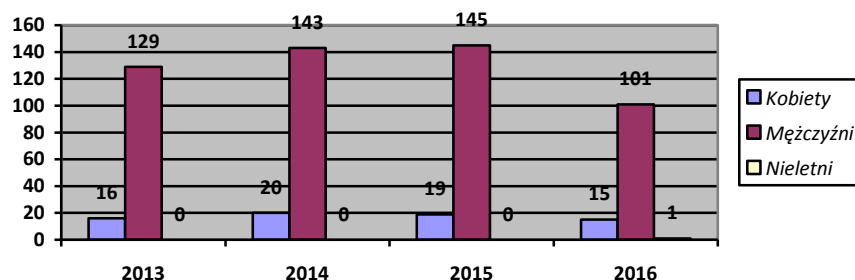
Charakterystyczną cechą przemocy w rodzinie jest dysproporcja sił, dlatego najczęściej dotyka ona osoby słabsze. Zwykle są to kobiety, dzieci oraz osoby starsze lub niepełnosprawne. Z analizy danych wynika, że na terenie gminy Tarnowskie Góry osobami najczęściej doznającymi przemocy są kobiety, natomiast osobami najczęściej stosującymi przemoc - mężczyźni. Poniższe wykresy przedstawiają liczbę osób doznających przemocy oraz liczbę osób stosujących przemoc.

Wykres 4. Liczba osób doznających przemocy w latach 2013- 2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

Wykres 5. Liczba osób stosujących przemoc w latach 2013 -2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

Z analizy danych będących w posiadaniu Zespołu wynika, że do przemocy najczęściej dochodzi pomiędzy małżonkami oraz partnerami w związkach nieformalnych. Tabela nr 2 przedstawia analizę zjawiska przemocy w odniesieniu do ról społecznych pełnionych przez poszczególnych członków rodziny.

Tabela 2. Liczba rodzin dotkniętych problemem przemocy z podziałem na pełnione role społeczne

Rok	Przemoc pomiędzy małżonkami lub partnerami w związkach (w tym małżeństwa w wieku poprodukcyjnym)	Przemoc stosowana przez dorosłe dzieci wobec rodziców	Przemoc stosowana przez rodziców/opiekunów wobec małoletnich dzieci	Inne (spokrewnione i spowinowacone)
2013	99 (7)	25	10	10
2014	109 (7)	27	13	15
2015	129 (4)	30	8	6
2016	84 (13)	17	10	6

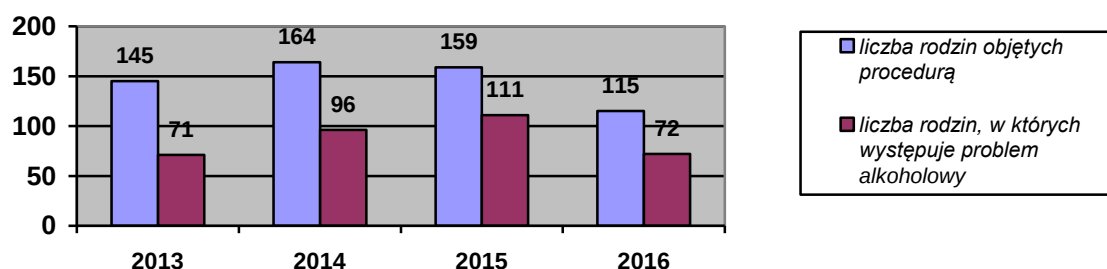
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

Analizując powyższą tabelę można zaobserwować rosnącą liczbę małżeństw w wieku poprodukcyjnym, w których występuje problem przemocy. Może to mieć związek ze starzeniem się społeczeństwa, a wraz z wydłużaniem życia, pojawiają się dodatkowe problemy natury zdrowotnej (zmiany demencyjne, zaburzenia psychiczne).

Dane posiadane przez Zespół Interdyscyplinarny wskazują, że w większości rodzin dotkniętych przemocą występuje również problem alkoholowy. Należy jednak zaznaczyć, że związek pomiędzy nadużywaniem alkoholu a biciem, nie ma charakteru przyczynowo-skutkowego, można jedynie mówić o ich współwystępowaniu. Bicie to zachowanie wyuczone, a nie wynik nadużywania substancji psychoaktywnej.

Wykres numer 6 potwierdza, że alkohol sprzyja zachowaniom agresywnym i współtowarzyszy problemowi przemocy, przedstawia liczbę rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty w poszczególnych latach w porównaniu do liczby rodzin z problemem alkoholowym.

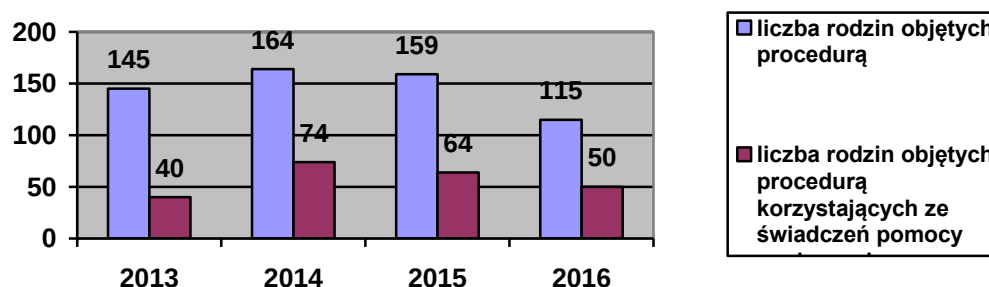
Wykres 6. Liczba rodzin, w których występuje problem alkoholowy w stosunku do liczby rodzin objętych procedurą

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

Należy nadmienić, iż zjawisko przemocy wbrew panującym powszechnie opiniom nie występuje wyłącznie w rodzinach dysfunkcyjnych i korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Dotyka rodziny niezależnie od ich statusu społecznego. Z wykresu nr 7 wynika, że liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej i dotkniętych przemocą stanowi mniej niż 50 % ogólnej liczby rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty.

Wykres 7. Liczba rodzin objętych procedurą, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby rodzin objętych procedurą

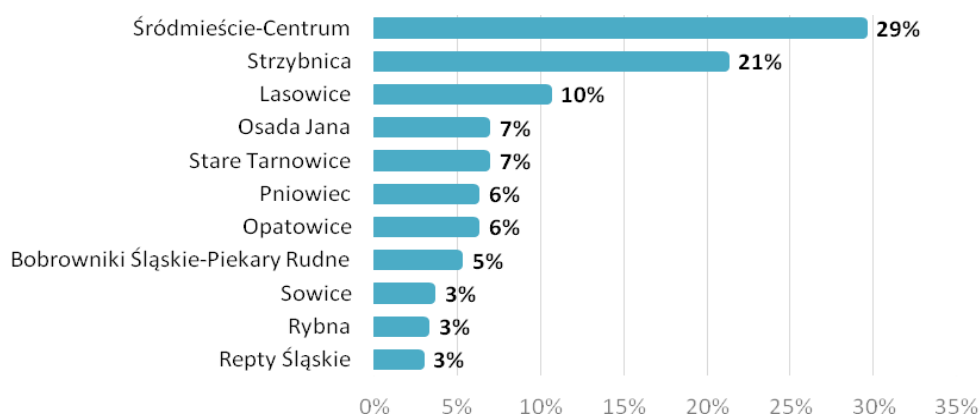
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego

W 2016 roku dla potrzeb Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przeprowadzono dodatkową diagnozę problemu przemocy w rodzinie na terenie Tarnowskich Gór. Anonimowe badanie ankietowe objęło dorosłych mieszkańców, dzieci i młodzież szkolną. Celem przeprowadzonych badań była analiza skali i natężenia wybranych problemów, w szczególności:

- postrzegania zjawiska przemocy i agresji,
- natężenia skali przemocy i agresji w rodzinie,
- natężenia skali przemocy i agresji rówieśniczej,
- identyfikacji skutecznych działań profilaktycznych zapobiegających zjawisku przemocy

Badanie ankietowe dorosłych mieszkańców objęło 300 osób, zamieszkujących dzielnice miasta zgodnie z wykresem nr 8.

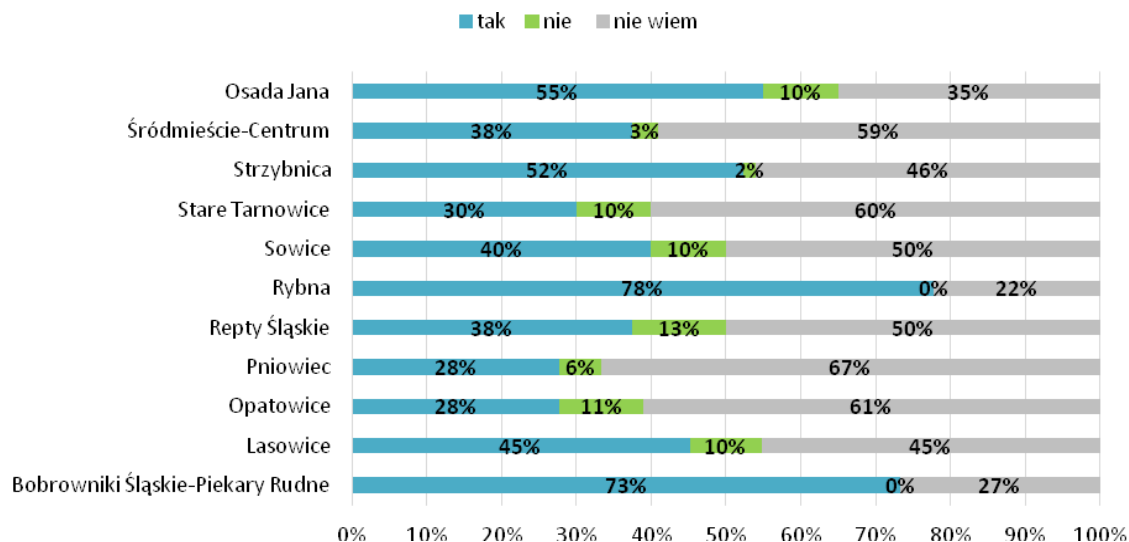
Wykres 8. Procentowy udział badanych mieszkańców gminy z podziałem na dzielnice

Źródło: Raport z badań „Diagnoza problemu przemocy na terenie Tarnowskich Gór”

Zdaniem wszystkich ankietowanych na terenie gminy Tarnowskie Góry występuje zjawisko przemocy w rodzinie. Przekonanie takie wyraża od 28% do 78 % mieszkańców poszczególnych dzielnic, co przedstawia wykres nr 9.

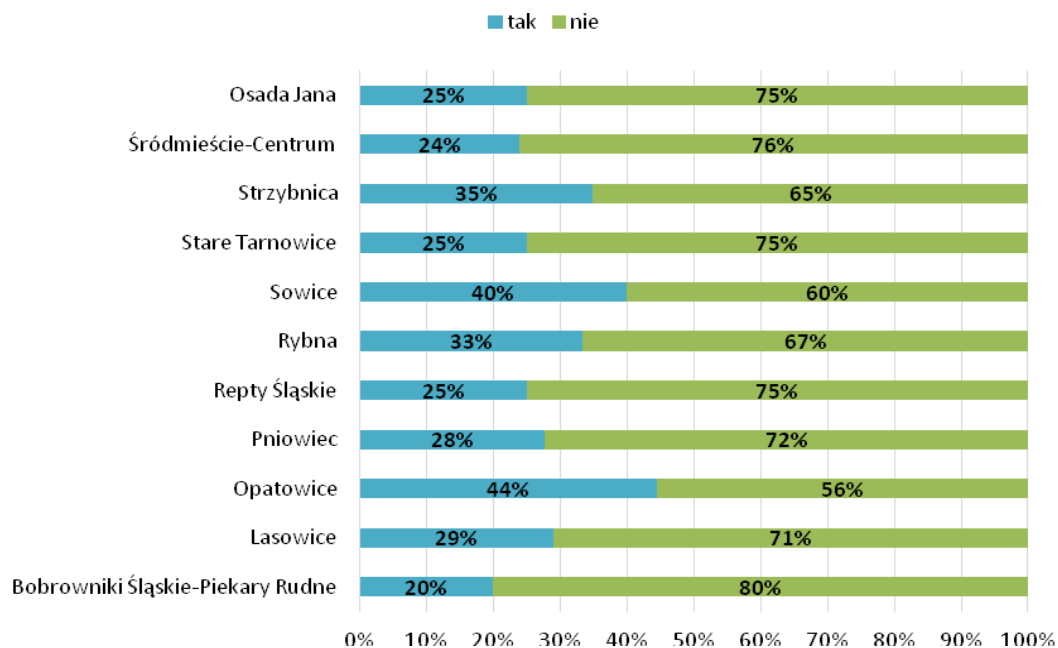
Wykres 9. Przekonania mieszkańców poszczególnych dzielnic na temat występowania zjawiska przemocy w rodzinie (odpowiedź na pytanie „Czy w Pana/Pani mieście dochodzi do zjawiska przemocy?”)

Źródło: Raport z badań „Diagnoza problemu przemocy na terenie Tarnowskich Gór”

Około 1/3 badanych mieszkańców zna w swoim otoczeniu osoby, które doznają lub doznawały w przeszłości przemocy ze strony swoich bliskich, co przedstawia wykres nr 10.

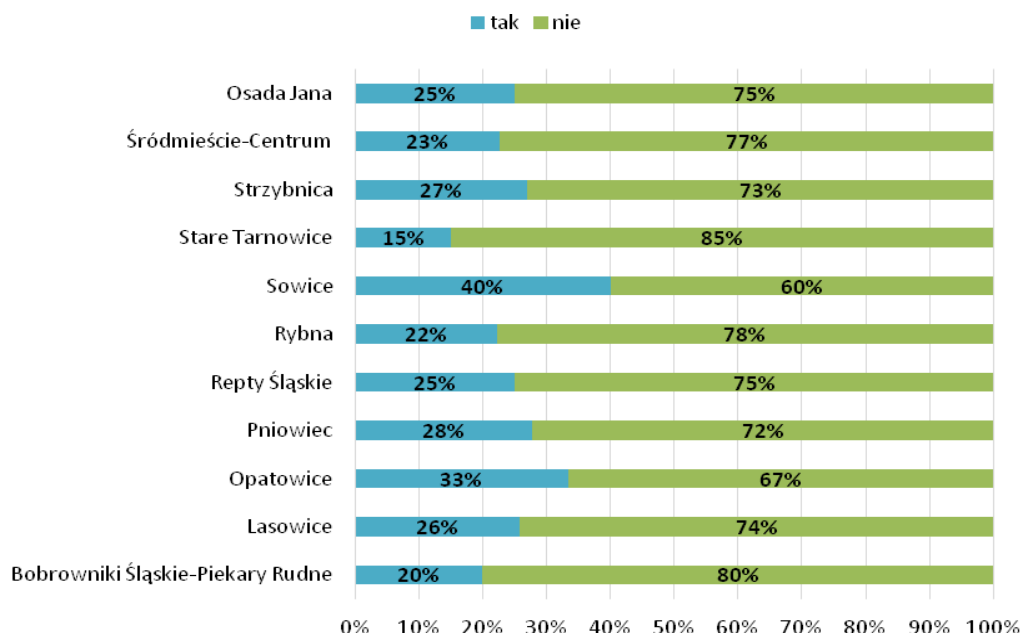
Wykres 10. Odpowiedzi na pytanie „Czy zna Pan/Pani w swoim otoczeniu osoby, które doznają lub doznawały w przeszłości przemocy w rodzinie?”

Źródło: Raport z badań „Diagnoza problemu przemocy na terenie Tarnowskich Gór”

Średnio co czwarty ankietowany przyznaje, że problem przemocy dotyka jego rodzinę. Wykres 11 przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy w Pana/Pani rodzinie występuje problem przemocy?”

Wykres 11. Odpowiedź na pytanie „Czy w Pana/Pani rodzinie występuje problem przemocy?”

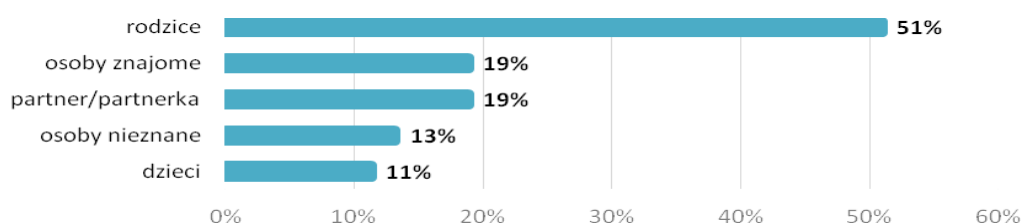

Źródło: Raport z badań „Diagnoza problemu przemocy na terenie Tarnowskich Gór”

Osoby, które pozytywnie odpowiedziały na powyższe pytanie, poproszono również o określenie, czy doznawali przemocy lub czy ją stosowali. Jeżeli tak, to kto stosował wobec nich przemoc lub wobec kogo sami ją stosowali.

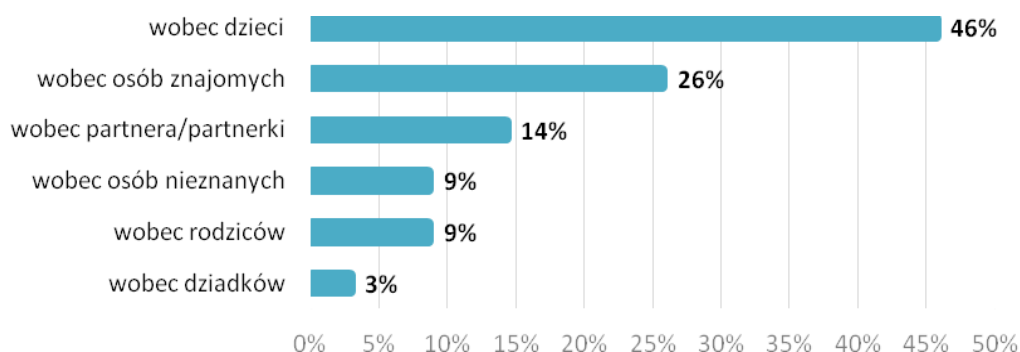
Wśród osób doznających przemocy, ponad połowa wskazuje, że przemoc stosowali wobec nich rodzice (51%), natomiast 19% zaznacza, że sprawcami przemocy były osoby znajome lub partner, partnerka. Z kolei osoby, które przyznały się do stosowania przemocy wskazały, że najczęściej stosowały ją wobec dzieci (46%). Szczegółowe dane przedstawiają wykresy 12 i 13.

Wykres 12. Odpowiedź na pytanie „Kto stosował wobec Pana/Pani przemoc?”

Źródło: Raport z badań „Diagnoza problemu przemocy na terenie Tarnowskich Gór”

Wykres 13. Wobec kogo zdarzyło się Panu/i stosować przemoc?

Źródło: Raport z badań „Diagnoza problemu przemocy na terenie Tarnowskich Gór”

Na podstawie danych będących w posiadaniu Zespołu Interdyscyplinarnego oraz danych zawartych w Raporcie z badań „Diagnoza problemu przemocy na terenie Tarnowskich Gór” można zaobserwować, że istnieją rozbieżności dotyczące specyfiki zjawiska przemocy i zależności osób uwikłanych w przemoc. Dane Zespołu, które potwierdzają stan faktyczny wskazują, że najczęściej do przemocy dochodzi między małżonkami lub partnerami w związkach nieformalnych, natomiast informacje pochodzące z Raportu wskazują, że przemoc w głównej mierze dotyczy dzieci. Można domniemywać, iż znaczna liczba przypadków stosowania przemocy wobec dzieci jest nieujawniona.

IV. ZASOBY INSTYTUCJONALNE FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE GMINY TARNOWSKIE GÓRY W OBSZARZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Do podmiotów realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie należą:

- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej** – zapewnia obsługę organizacyjno-techniczną zespołu interdyscyplinarnego, pracownicy socjalni diagnozują sytuację i potrzeby osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, udzielają kompleksowych informacji, organizują niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, zapewniają w zależności od potrzeb całodobowe schronienie, koordynują prace w grupach roboczych, realizują procedurę Niebieskiej Karty, uczestniczą w pracach zespołu interdyscyplinarnego. Wśród pracowników socjalnych zatrudnionych w Ośrodku 21 osób posiada specjalizację II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego, w tym 6 osób specjalizację z zakresu pracy z osobami i rodzinami z problemem przemocy. Ponadto jeden pracownik jest certyfikowanym specjalistą ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie** – udziela poradnictwa specjalistycznego (psychologiczno-terapeutyczne, pedagogiczne i socjalne), tworzy i realizuje program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy, przedstawiciel PCPR uczestniczy w pracach zespołu interdyscyplinarnego, który jest certyfikowanym specjalistą ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** - podejmuje czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego, ma możliwość wzywania sprawców przemocy w rodzinie na rozmowę interwencyjną oraz podejmowania działań zmierzających do zawiadomienia prokuratury o popełnieniu przestępstwa, przedstawiciel GKRPA uczestniczy w pracach zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych

- **placówki leczenia odwykowego**, realizujące zadania w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia:

- **Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia** – diagnozuje pacjentów uzależnionych i współuzależnionych, prowadzi terapię uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia, wykonuje konsultacje specjalistyczne
- **Tarnogórski Ośrodek Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej** realizuje zadania jw., prowadzi punkt informacyjno-konsultacyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu i substancji psychoaktywnych oraz ofiar przemocy domowej, realizuje program polityki zdrowotnej dla osób uwikłanych we współuzależnienie oraz przemoc domową

- **Komenda Powiatowa Policji** - przyjmuje zgłoszenia od ofiar i świadków o stosowaniu przemocy w rodzinie oraz podejmuje interwencję w tych sprawach, a także realizuje procedurę Niebieskie Karty, funkcjonariusze uczestniczą w pracach zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych

- **Prokuratura Rejonowa** - prowadzi postępowania przygotowawcze i wyjaśniające w sprawach dotyczących przestępstw związanych ze stosowaniem przemocy w rodzinie, przedstawiciel jest członkiem zespołu interdyscyplinarnego

- **Sąd Rejonowy** - orzeka w sprawach karnych i rodzinnych, mając m.in. możliwość stosowania kar wobec sprawców przemocy oraz przymusu poddawania się terapii dla sprawców przemocy; kurator uczestniczy w pracach zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych

- **Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie** – realizuje procedurę Niebieskie Karty, obsługę administracyjno-techniczną Zespołu prowadzi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach

- **Zespół Mieszkań Chronionych funkcjonujący przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach** - zapewnia całodobowe schronienie osobom doznającym przemocy w rodzinie

- **Powiatowa Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna** – prowadzi poradnictwo specjalistyczne dla dzieci i młodzieży oraz rodziców

- **placówki służby zdrowia** – ośrodki zdrowia (lekarze, zwłaszcza pierwszego kontaktu, pielęgniarki, ratownicy medyczni), szpitalny oddział ratunkowy, Katedra i Oddział Kliniczny Psychiatrii - w razie rozpoznania symptomów świadczących o stosowaniu przemocy mają uprawnienia do sporządzenia formularza Niebieskiej Karty, przedstawiciel służby zdrowia lekarz psychiatra uczestniczy w pracach zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych

- **placówki oświatowe** – przedszkola, szkoły - pedagodzy mają bezpośredni kontakt z dziećmi i młodzieżą, są uprawnieni do sporządzenia formularza Niebieskiej Karty, uczestniczą w pracach zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych

- **kościół i związki wyznaniowe** – prowadzą poradnie życia rodzinnego oraz świetlice dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, w tym dotkniętych lub zagrożonych przemocą

- **organizacje pozarządowe:**

- **Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych** – prowadzi Klub Integracji Społecznej, pozyskuje środki na realizację programów dostosowanych do potrzeb społeczności lokalnej
- **Stowarzyszenie Pomocy Uzależnionym i Ich Bliskim „Falochron”** - podejmuje działanie profilaktyczne i terapeutyczne wobec dzieci i młodzieży z uzależnieniem od alkoholu i narkotyków oraz ich rodzin

V. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Program jest dokumentem opracowanym na podstawie wytycznych Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Głównym założeniem jest kompleksowość i interdyscyplinarność działań ujętych w ramy sprawnie funkcjonującego systemu ukierunkowanego na wsparcie i ochronę osób doświadczających przemocy, edukację i pomoc w korygowaniu zachowań osób stosujących przemoc; edukację kadr instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz szeroko ujętą edukację społeczeństwa.

Przemoc w rodzinie należy rozpatrywać z wielu perspektyw w szczególności psychologicznej, prawnej, ekonomicznej, społecznej i moralnej. Z tego względu

przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wymaga wieloaspektowego podejścia, a przede wszystkim systemowego, z zaangażowaniem wszystkich podmiotów zajmujących się bezpośrednio czy też pośrednio tym problemem. Żadna pojedyncza instytucja nie jest w stanie skutecznie rozwiązywać problemu przemocy w rodzinie.

W Programie, określono cztery podstawowe obszary zawierające kierunki działań oraz sprecyzowano oddziaływania wobec różnych grup odbiorców:

- **profilaktyka:** obszar kierowany do ogółu społeczeństwa, w tym do osób i rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie
- **ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie:** obszar kierowany do osób dotkniętych przemocą w rodzinie (w tym do: kobiet, mężczyzn, dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób z niepełnosprawnością lub osób niesamodzielnych)
- **oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie:** obszar kierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie, jak również do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się pracą z tymi osobami
- **podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:** obszar kierowany do przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

VI. CELE PROGRAMU

CEL GŁÓWNY

Zwiększenie skuteczności działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Tarnowskie Góry.

CELE SZCZEGÓŁOWE

I. Profilaktyka i edukacja społeczna w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie

Zadanie 1

Diagnoza i analiza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Tarnowskie Góry

Działania:

1. Analiza „Niebieskich Kart” wpływających do Zespołu Interdyscyplinarnego
2. Prowadzenie statystyk w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie przez wszystkie instytucje zgodnie z wymaganiami resortowymi wynikającymi z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tarnowskich

Górach

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach
- Komenda Powiatowa Policji w Tarnowskich Górach
- Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach
- Prokuratura Rejonowa w Tarnowskich Górach

Wskaźniki:

- liczba prowadzonych procedur „Niebieskie Karty”
- liczba powołanych grup roboczych
- dane statystyczne dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie
- coroczne sprawozdanie z realizacji Programu

Zadanie 2

Udział w ogólnopolskich kampaniach społecznych mających na celu zmianę świadomości społecznej w postrzeganiu problemu przemocy

Działania:

1. Zakup i rozpropagowanie plakatów, ulotek, broszur opisujących mechanizmy przemocy oraz promujących metody wychowawcze bez udziału przemocy

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tarnowskich Górach

Wskaźniki:

- liczba zakupionych i rozpropagowanych plakatów, ulotek, broszur

Zadanie 3

Nawiązywanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami samorządowymi a organizacjami pozarządowymi w zakresie działań profilaktycznych i edukacyjnych dla osób i rodzin zagrożonych przemocą

Działania:

1. Nawiązanie współpracy ze stowarzyszeniem „Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych”, które prowadzi Klub Integracji Społecznej w celu opracowania i realizacji zajęć edukacyjnych (treningi kompetencji wychowawczych, promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy)
2. Współpraca ze świetlicą „Iskierka” działającą przy Parafii Matki Bożej Uzdrawienie Chorych w Tarnowskich Górach w zakresie wsparcia dzieci pochodzących z rodzin zagrożonych i dotkniętych problemem przemocy w rodzinie.

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tarnowskich Górach
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach
- Stowarzyszenie „Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych”
- Parafia Matki Bożej Uzdrawienie Chorych w Tarnowskich Górach

Wskaźniki:

- liczba opracowanych i realizowanych programów

- liczba osób objętych programem
- liczba dzieci objętych wsparciem świetlicy

Zadanie 4

Prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz agresji rówieśniczej na terenie szkół wszystkich szczebli

Działania:

1. Wprowadzanie treści z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie podczas spotkań z rodzicami, wywiadówek
2. Prowadzenie pracy indywidualnej z rodzicami uczniów w zakresie wzmacniania kompetencji rodzicielskich, korygowanie postaw wychowawczych, promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy
3. Prowadzenie pogadek i warsztatów dla uczniów w zakresie przeciwdziałania przemocy rówieśniczej

Realizatorzy:

- Wydział Edukacji, Sportu, Turystyki i Zdrowia

Wskaźniki:

- liczba spotkań z rodzicami
- liczba rodziców objętych pracą indywidualną
- liczba przeprowadzonych pogadek oraz warsztatów dla uczniów
- liczba uczniów uczestniczących w pogadankach i warsztatach

II. Zintensyfikowanie działań w zakresie ochrony i udzielania pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie

Zadanie 1

Udzielanie profesjonalnej pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Działania:

1. Poradnictwo socjalne, psychologiczne, pedagogiczne, medyczne, prawne,
2. Praca socjalna
3. Wsparcie materialne
4. Realizacja procedury „Niebieskie Karty”
5. Pomoc psychologiczna i terapeutyczna dla osób doświadczających przemocy w rodzinie (w tym terapia indywidualna i grupowa w ramach programu polityki zdrowotnej dla osób uwikłanych we współzależnienie oraz przemoc domową)
6. Zapewnienie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
7. Zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy w rodzinie poprzez kierowanie do specjalistycznych ośrodków wsparcia lub zapewnienie schronienia w Zespole Mieszkań Chronionych

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tarnowskich Górach
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach
- Komenda Powiatowa Policji w Tarnowskich Górach
- Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej
- Tarnogórski Ośrodek Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej
- Stowarzyszenie Pomocy Uzależnionym i Ich Bliskim „Falochron”
- placówki oświatowe
- placówki służby zdrowia

Wskaźniki:

- liczba osób objętych poradnictwem
- liczba udzielonych porad
- liczba osób objętych pomocą finansową
- liczba rodzin objętych pracą socjalną
- liczba osób korzystających z terapii
- liczba zakończonych procedur z powodu ustania przemocy
- liczba osób skierowanych do specjalistycznych ośrodków wsparcia
- liczba osób umieszczonych w Zespole Mieszkań Chronionych
- liczba dzieci odebranych z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie

Zadanie 2

Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy przez osoby doświadczające przemocy.

Działania:

1. Opracowanie informatora dla osób doświadczających przemocy zawierającego praktyczne wskazówki dotyczące możliwości uzyskania pomocy i wsparcia
2. Umieszczenie informatora na stronie internetowej Urzędu Miejskiego oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tarnowskich Górach
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach
- Urząd Miejski w Tarnowskich Górach

Wskaźniki:

- liczba opracowanych materiałów informacyjnych

III. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Zadanie 1

Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie

Działania:

1. Podejmowanie działań wobec osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie w ramach procedury „Niebieskie Karty”

2. Informowanie o konsekwencjach stosowania przemocy, o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii dla osób stosujących przemoc w rodzinie
3. Kierowanie sprawców przemocy do Tarnogórskiego Ośrodka Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej w celu objęcia pracą indywidualną
4. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach w zakresie realizacji Programu Korekcyjno-Edukacyjnego dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie
5. Zgłaszanie osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie i nadużywających alkoholu do GKRPA

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
- Komenda Powiatowa Policji w Tarnowskich Górach
- Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej
- Tarnogórski Ośrodek Terapii Uzależnień, Profilaktyki i Pomocy Psychologicznej
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Placówki służby zdrowia w tym Poradnia Zdrowia Psychicznego

Wskaźniki:

- liczba osób skierowanych do udziału w Programie Korekcyjno-Edukacyjnym dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie
- liczba osób, które ukończyły Program Korekcyjno-Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie
- liczba osób objętych pracą indywidualną w TOTU
- liczba sporządzonych formularzy - D „Niebieskie Karty”
- liczba zakończonych procedur z powodu ustania przemocy
- liczba wniosków o spowodowanie leczenia odwykowego skierowanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Zadanie 2

Izolowanie osób stosujących przemoc w rodzinie od osób doświadczających przemocy

Działania:

1. Zatrzymanie osób stosujących przemoc w rodzinie
2. Stosowanie przez prokuratora oraz występowanie do sądu o zastosowanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych (dozór policji, zakaz zbliżania, zakaz kontaktowania się z osobą dotkniętą przemocą, nakaz opuszczenia lokalu, ewentualne tymczasowe aresztowanie)

Realizatorzy:

- Prokuratura Rejonowa w Tarnowskich Górach
- Komenda Powiatowa Policji w Tarnowskich Górach
- Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach

Wskaźniki:

- liczba zatrzymań sprawców przemocy w rodzinie

- liczba zastosowanych środków zapobiegawczych

IV. Profesjonalizacja działań w obszarze profilaktyki, interwencji i pomocy rodzinie z problemem przemocy

Zadanie 1

Podnoszenie kompetencji przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc

Działania:

1. Szkolenia resortowe
2. Szkolenia interdyscyplinarne

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach
- Komenda Powiatowa Policji w Tarnowskich Górach
- Wydział Edukacji, Sportu, Turystyki i Zdrowia

Wskaźniki:

- liczba szkoleń dotyczących przemocy w rodzinie – dla służb danego resortu
- liczba szkoleń interdyscyplinarnych
- liczba osób biorących udział w szkoleniach

Zadanie 2

Doskonalenie strategii współpracy służb i instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Działania:

- organizowanie spotkań i prac Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- doskonalenie interdyscyplinarnej formuły pracy
- wymiana informacji i doświadczeń między podmiotami realizującymi procedurę „Niebieskie Karty”

Realizatorzy:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tarnowskich Górach
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach
- Komenda Powiatowa Policji w Tarnowskich Górach
- Zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej
- placówki oświatowe
- placówki służby zdrowia

Wskaźniki:

- liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- liczba podmiotów współpracujących

VII. MONITOROWANIE I SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Monitorowanie realizacji programu będzie odbywać się w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Sprawozdania z realizacji programu podmioty składają do dnia 31 stycznia każdego roku do Zespołu Interdyscyplinarnego.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tarnowskich Górach corocznie w terminie do dnia 31 marca przedłoży Radzie Miejskiej w Tarnowskich Górach sprawozdanie z realizacji Programu.

VIII. FINANSOWANIE PROGRAMU

Źródłem finansowania zadań zawartych w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020 będą w szczególności środki własne gminy, w tym wpływy z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Zadania Programu mogą być również finansowane z innych źródeł w ramach programów wspólnotowych Unii Europejskiej oraz dotacji konkursowych.